

PAPER DETAILS

TITLE: ROMA, İSLÂM VE TÜRK HUKUKLARINDA VASIYETTEN DÖNME

AUTHORS: Emrah GÖKMEN

PAGES: 211-248

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/2767487>

Hukuk Fakültesi Dergisi
Ankara Hacı Bayram Veli University
Faculty of Law Review

ISSN: 2651-4141 e-ISSN: 2667-4068
Cilt / Volume XXVII Nisan / April 2023 Sayı / No. 2

**ROMA, İSLÂM VE TÜRK HUKUKLARINDA VASIYETTEN
DÖNME***

**REVOCATION OF TESTAMENT IN ROMAN, ISLAMIC
AND TURKISH LAW**

**WIDERRUF DES TESTAMENTS IM RÖMISCHEN, ISLAMISCHEN UND
TÜRKISCHEN RECHT**

Emrah GÖKMEN**

ÖZET

[10.34246/ahbvuhfd.1203323](https://doi.org/10.34246/ahbvuhfd.1203323)

Ölüme bağlı tasarruflar aracılığıyla mirasbırakan, ölümünden sonra mülkiyet hakkı üzerinde tasarruf edebilmektedir. Vasiyet, tarih boyunca birçok toplumda uygulaması olan bir müessesedir. Mirasbırakan, vasiyet yapmak suretiyle iradesini ortaya koymaktadır. Mirasbırakanın vasiyet yapması kadar yaptığı vasiyetten dönmesi ve hatta döndüğü vasiyetten de daha sonra dönmesi ölüme bağlı tasarruf çerçevesinde

* Literatürde terminoloji hakkında bir birlik bulunmamaktadır. Kanun metninde ve doktrinin bir kısmında “vasiyetten dönme” ifadesi tercih edilmektedir. Biz de hem mevcut kanunun metninin bu şekilde olması hem de çalışmamızın Roma ve İslâm hukukuyla mukayeseli olması gerekçeleriyle bu hukuklarda da terminoloji bakımından daha yakın olan “vasiyetten dönme”yi tercih etmekteyiz. Ancak İslâm hukukundaki durum izah edilirken kaynaklardaki yerleşik kullanım olan “vasiyetten rücu” tercih edilmiştir. “Vasiyetten dönme” tercihiyle aynı yönde bkz. Mehmet Serkan Ergüne, *Vasiyetnamenin Yorumu*, 1. Baskı, On İki Levha Yayınları, 2011, s. 172-173; Doktrinde tek yanlı işlemlerin geri alınacağı, karşılık borç doğuran sözleşmelerden dönüleceği belirtilmektedir. Bkz. Rona Serozan/Baki İlkay Engin, *Miras Hukuku*, 8. Baskı, Seçkin Yayıncılık, 2022, s. 318; Vasiyetname tek taraflı ve bağlayıcı olmayan bir tasarruf olduğu için “Widerruf” (geri alma) terimi daha uygundur. Ancak kanun metninde Fransız hukuk dilindeki rücu/dönme anlamına gelen “revocation” teriminin karşılığı esas alınmıştır. Bkz. Hüseyin Hatemi, *Miras Hukuku*, 8. Bası, On İki Levha Yayınları, 2018, s. 111; Konuyla ilgili detaylı bilgi için ayrıca bkz. Sezer Çabri, *Miras Hukuku Şerhi (TMK m. 495-574) Cilt-I*, 2. Baskı, On İki Levha Yayınları, 2022, s. 663.

** **Arş. Gör.**, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi, İslam Hukuku Anabilim Dalı / İSTANBUL, **e-posta:** emrahgokmeen@gmail.com, **ORCID:** 0000-0002-5470-2716 **DOI:** 10.34246/ahbvuhfd.1203323

*** **İntihal / Plagiarism:** Bu makale intihal programında taranmış ve en az iki hakem incelemesinden geçmiştir. / *This article has been scanned via a plagiarism software and reviewed by at least two referees.*

Bu eser Creative Commons Atıf-GayriTicari 4.0 Uluslararası Lisansı ile lisanslanmıştır

This work is licensed under Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

ihtimal dahilindedir. Mirasbırakanın bu gibi işlemleri gerçekleştirdiğinde iradesinin açık olması halinde herhangi bir problemle karşılaşılmaz. Ancak mirasbırakanın iradesinin bu denli açık olmadığı hallerde farklı ihtimallerin gündeme geleceği görülür. Bu ihtimaller, yorum faaliyeti sonucunda vasiyet özelinde değerlendirilmeli, böylelikle bir sonuca varılmalıdır. Bu çalışmada, vasiyetten dönme ve vasiyetten dönmeyen dönme konuları Roma, İslâm ve Türk hukukları üzerinden mukayeseli olarak ele alınmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Ölüme bağlı tasarruf, vasiyet, vasiyetten dönme, vasiyetten dönmeyen dönme, mukayese.

ABSTRACT

Through testamentary dispositions, the testator can dispose of the property right after the death of the heir. The testament is an institution that has been practised in many societies throughout history. The testator reveals his/her will by making a testament. As well as making a testament, it is possible for the testator to revoke the will he made and even to revoke the will he revoked clear when he carries out such transactions, no problem is encountered. However, in cases where the will of the testator is not so clear, different possibilities may arise. These possibilities should be evaluated in the context of the testament as a result of the interpretation later within the framework of the testamentary disposition. If the testator's will is activity, and thus a conclusion should be reached. In this study, the issues of revocation of a testament and revocation from revocation of a testament are discussed comparatively through Roman, Islamic and Turkish law.

Keywords: Testamentary disposition, testament, revocation of testament, revocation from revocation of testament, comparison.

ZUSAMMENFASSUNG

Durch letztwillige Verfügungen kann der Erblasser unmittelbar nach dem Tod des Erben über das Vermögen verfügen. Das Testament ist eine Institution, die im Laufe der Geschichte in vielen Gesellschaften praktiziert wurde. Der Erblasser offenbart seinen Willen durch die Errichtung eines Testaments. Der Erblasser kann nicht nur ein Testament errichten, sondern auch das von ihm errichtete Testament widerrufen und sogar das Testament, das er später widerrufen hat, im Rahmen der letztwilligen Verfügung widerrufen. Wenn der Wille des Erblassers klar ist, wenn er solche Geschäfte tätigt, gibt es keine Probleme. In Fällen, in denen der Wille des Erblassers nicht so eindeutig ist, können sich jedoch andere Möglichkeiten ergeben. Diese Möglichkeiten sollten im Zusammenhang mit dem Willen als Ergebnis der Dolmetschertätigkeit bewertet werden, und so sollte eine Schlussfolgerung gezogen werden. In dieser Studie werden die Fragen des Testamentswiderrufs und des Widerrufs ohne Testamentswiderruf vergleichend anhand des römischen, islamischen und türkischen Rechts erörtert.

Schlüsselwörter: Testamentswiderruf vom Widerruf

EXTENDED ABSTRACT

Within the freedom of testamentary disposition, the testator can revoke them and revoke the testamentary disposition in cases of the main issues in this study. Roman, Islamic and Turkish law.

In Roman law, in the first testament was made, the testator, it can revoke the rules of legal inheritance of the testament in general legal inheritance.

In Islamic law, testamentary disposition is considered to be invalidated through revocation: explicitly. In a case where two testaments have been discussed whether partners in one thing, the testator is to make two testaments. In law is that both testaments are revocation. In Islamic law, in case of testament's revocation, it is possible to revoke, unless otherwise.

In Turkish law, a testamentary disposition is regulated under Article 490 of the Civil Code. Revocation of a testamentary disposition, annulment or a subsequent testamentary disposition comes to the fore in cases of testamentary disposition. Three different types of testamentary disposition that the testaments are revocation, annulment or a subsequent testamentary disposition; and these two provisions, it is concluded that the two testaments do not.

If one of the contradiction or complementarity cannot be determined, it is concluded that the second will revokes the first one in accordance with the “presumption of revocation”. In the case of testament’s revocation, the interpretation is quite controversial. The Swiss Federal Court and the Supreme Court argue that if there is any doubt, the legal heirship shall come into play. In the Turkish legal doctrine, there are those who share the same opinion with these courts, while a considerable majority believe that in case of doubt, the first testament will shall take effect. In the Turkish legal doctrine, a criterion has been developed regarding the conclusion to be reached in case of revocation without testament’s revocation, according to whether the subsequent testament’s revocation contains other dispositions in addition to the first testament’s revocation. However, the doctrine defends the views that encompass all four possibilities in total, in cases where the subsequent revocation will contains different dispositions from the first testament and in cases where it does not.

Finally, testament’s revocation and revocation from a testament’s revocation can be made in Roman, Islamic and Turkish law. Each law has developed a different interpretation method for testament’s revocation. The automatic invalidity of the first testament in Roman law, keeping both wills alive together in Islamic law and the presumption of revocation in Roman law are accepted. In case of revocation from testament’s revocation, in Roman law, the rules of legal inheritance are subjected to, while in Islamic law, the first will is revived. Turkish legal doctrine has opinions in both directions and the issue is quite controversial. However, in any case, it will be tried to determine the will of the testator with the help of intestate and extra-testamentary facts.

GİRİŞ

Kişinin sağlararasıda gerçekleştirdiği tasarrufların yanı sıra, vasiyet gibi ölüme bağlı tasarruflarla da öldükten sonra malvarlığı üzerinde tasarrufta bulunması mülkiyet hakkının doğal bir sonucudur. Vasiyet, pek çok toplumda var olagelmiş farklı yer ve zamanlarda farklı şekillerde görülen ortak bir müessesedir. Ölüme bağlı tasarruf serbestisi dahilinde kişiler diledikleri şekilde vasiyette bulunabilecekleri gibi, vasiyetname hükümlerini ölümle birlikte doğurduğundan, daha önceki vasiyetlerinden sonraki vasiyetleriyle dönebilmektedirler. Mirasbırakan, daha önce yaptığı bir vasiyetten vasiyet ettiği kişiyle ilgili sonradan olumsuz kanaat edinmiş olması, vasiyetnameyi dalgınlıkla yapmış olması gibi çeşitli gerekçelerle dönmek isteyebilir. Mirasbırakanın dönme iradesini açıkça ortaya koyduğu hallerde herhangi bir sorunla karşılaşılmazken, mirasbırakanın iradesinin bu denli açık olmadığı hallerde mirasbırakanın iradesi dikkate alınarak iki farklı hukukî işlemin içeriğinin karşılaştırılması ve bir yorum faaliyetinde bulunulması

gerekmektedir. Yine vasiyetle dönmesi sonucu varılması gereken bir hukukî ve vasiyetten dönmeye üzerinden mukayese

I. ROMA HUKUKU

A. Genel Olarak

Roma hukukunda vasiyetname (*testamentum*) mirasbırakanın son iradesi tek taraflı ölüme bağlı ilişkin “*testamentum facta, ut post mortem*” olması için iradenin *Regulae* 20.1) ve *eo, quod quis post mortem* yapılmasını istediği (28.1.1) şeklinde tan

Roma hukukunda bulunma ehliyetinin Bu ehliyetin vasiyetin şeyin maliki olma

¹ Ziya Umur, “Roma Miras Hukukunda Koca, *Roma Hukuk* Yayınları, 2018, s. 41.

² Erkan Küçükgüngör, 2007, s. 100; Umur, *Modern Hususî Hukuka* 1971, s. 358; Ziya Umur, *Roma Hukuk* Miras Hukuku’na Ge

³ Salvatore Di Marzo, s. 512; Küçükgüngör,

⁴ Di Marzo, s. 514; Un

⁵ Di Marzo, s. 516.

⁶ Richard Honig, *Roma*

Vasiyetnamede taliki (geciktirici) şarta ve belirli vadeye yer verilebilirken, infisahi (bozucu) şarta ve belirsiz vadeye ise yer verilemezdi.⁷ Roma hukukunda mirasçılar lehine vasiyet yapılamamaktaydı.⁸ Bunlara ek olarak vasiyet mutlaka mirasçı nasbını içermeliydi.⁹

Vasiyetname şekilleri, Roma hukukunun klasik döneminde sulh zamanı kullanılan *testamentum calatis comitiis* ve savaş zamanı askerler tarafından kullanılan *testamentum in procinctu* olmak üzere ikiye ayrılmaktaydı.¹⁰ *Testamentum calatis comitiis*, halk meclisleri önünde yılda iki kez merasim yapılması şeklindeydi. Burada mirasbırakan, ölümünden sonra yerine geçecek kişiye dair iradesini açıklamakta, bu irade halk meclisi ve rahipler tarafından onaylanarak vasiyetname tamamlanmaktaydı.¹¹ Olağandışı bir vasiyetname türü olan *testamentum in procinctu*'da ise savaşa katılan askerler, savaşa katılmaya karar vermelerinden hemen sonra birbirleri önünde ve hiçbir şekle tâbi olmadan sözlü olarak vasiyette bulunurlardı.¹² Daha sonraları vasiyetini henüz yapamamış ve ölüme yaklaşmış bir vaziyette *comitia calata*'nın toplanmasını bekleyemeyecek halde olanlar için *testamentum per aes et libram* (terazi ve külçe ile vasiyet) türü bunlara ilave edilmiştir.¹³

Klasik sonrası dönemde klasik dönemdeki *mancipatio* ile mülkiyetin devri yönteminin kaldırılmasıyla birlikte, yazılı vasiyetname (*per scripturam*) ile sözlü vasiyetname (*per nuncupationem*) olarak iki tür vasiyetname yer almıştır.¹⁴ Yazılı vasiyetnamenin yedi baliğ Roma vatandaşından oluşan şahitlere okunması ve bunun mirasbırakana ait olduğunun belirlenmesi gerekmektedir.¹⁵ Şahitler de vasiyetname üzerine eş zamanlı olarak mühür ve

imzalarını koyarlardı. Bir şahide daha ihtiyacı arzularına tanıklık etmesi bundan önceki dönemle ilişkin mirasbırakana genel olarak yazılı,

B. Vasiyetten

1. Genel Olarak

Roma hukukunda hükümsüzlük ve sonradan hükümsüzlük olarak bilinen miras vasiyetname yapar. Hukukunda “*Ambu exitum* = insan irade

Roma hukukunda daima geri alınabilirdi. Tasarruf olması gerektiği ifade edildi. Etkisini yitirmiştir.²

374; Di Marzo, s. 509.

⁷ Günal, s. 436; Di Marzo, s. 526; Umur, *Ders Notları*, s. 514.

⁸ Günal, s. 437.

⁹ Şakir Berki, “Romada Miras Hukuku”, *AÜHFD*, (10)1, 1953, s. 570; Günal, s. 433.

¹⁰ Di Marzo, s. 518-519; Iustinianus, *Institutiones*, çev. Ziya Umur, Fakülteler Matbaası, 1968, s. 117, 119; Umur, *Ders Notları*, s. 510; Küçükgüngör, s. 123; Koca, s. 45-46.

¹¹ Sevgi Kayak, “Roma Hukukunda Vasiyetname Şekilleri”, *MÜHF-HAD*, (27)1, 2021, s. 548.

¹² Kayak, s. 552.

¹³ Di Marzo, s. 519; Iustinianus, s. 119; Umur, *Ders Notları*, s. 510; Küçükgüngör, s. 125-127; Koca, s. 47-48; Detaylı bilgi için ayrıca bkz. Kayak, s. 555-559.

¹⁴ Küçükgüngör, s. 144; Kayak, s. 560; Di Marzo, s. 522; Umur, *Ders Notları*, s. 512; Koca, s. 54.

¹⁵ Di Marzo, s. 522.

¹⁶ Di Marzo, s. 522-523.

¹⁷ Küçükgüngör, s. 145.

¹⁸ Küçükgüngör, s. 147.

¹⁹ Kayak, s. 561.

²⁰ Detaylı bilgi için ayrı.

²¹ Koschaker/Ayiter, s.

²² Honig, s. 382.

²³ Said Önen, *De La Re*

²⁴ Günal, s. 433; Koca, *Alınması*, Yeditepe Ü, 2012, s. 17.

²⁵ Umur, “Ana Hatlar”, *Notları*, s. 509.

²⁶ Di Marzo, s. 536; Ur

de vasiyetnameye son verilebiliyordu.²⁷

Gaius, Institutiones 2.151'de geçerli bir şekilde kurulan vasiyetin, vasiyeti yapan tarafından karşı yöndeki bir iradeyle geçersiz kılınabileceği geçmektedir. Yeni bir vasiyetle eski vasiyetin hükümsüz kılınması için yeni vasiyette herhangi bir mirasçının bulunması yeterliydi.²⁸

2. Vasiyetten Dönme Şekilleri

Roma hukukunda klasik dönemde mirasbırakanın vasiyetnameyi yok etmesi, üzerini çizmesi, mühürleri kırması gibi hâller vasiyetnameden dönme kapsamında görülmezdi.²⁹ Bu gibi hâllerde *praetor*, vasiyetnameye dayalı olarak mirasçılara karşı *cum re* (tam hüküm ifade eden) olan bir *bonorum possessio intestati*³⁰ tanırdı.³¹

Roma hukukunun İmparatorluk döneminde vasiyetten bir mektupla dahi dönülebileceği düzenlenmişti.³² *Iustinianus* hukukunda her türlü tasarrufla vasiyetten dönülebileceği, söz gelimi *magistra* ve şahit önünde olmak kaydıyla sözlü olarak da vasiyetten dönülebileceği kabul edilmişti.³³

Askerlere özgü vasiyetname (*testamentum militis*) türünde askerlere, onları işlerinde teşvik etmek için bazı avantajlı hükümler getirildiği görülmektedir. Bunlardan biri, vasiyetten dönülmesi için yeni bir vasiyette bulunulmasına gerek olmaksızın, vasiyetnameden yer alan yazının silinmesi veya başka bir şekilde irade beyanında bulunulması gibi yollarla da vasiyetten dönülebileceği öngörülmüştür.³⁴

3. Vasiyetten Dönme Bağlamında Gündeme Gelen Farklı İhtimaller

Roma hukukunda vasiyetin bir kısmından dönülmesi mümkün değildi;

²⁷ Koca, s. 44.

²⁸ Küçükgüngör, s. 151.

²⁹ Koschaker/Ayiter, s. 374-375; Di Marzo, s. 536.

³⁰ Tanımı: “*Müteveffanın ab intestato, yani vasiyette bulunmadan ölmesi halinde, tereke mallarının tamamının veya bir kısmının zilyetliğini, praetor'un, ius civile'ye göre mirasçı olabilecek veya olamayacak olan, fakat ona kan hısımlığı ile (cognatio) bağlı bulunan bir şahsa temin etmesi.*” (Umur, *Lügat*, s. 29.)

³¹ Koschaker/Ayiter, s. 375.

³² Berki, “Miras Hukuku”, s. 549.

³³ Berki, “Miras Hukuku”, s. 549.

³⁴ Koca, s. 57.

yeni tarihli bir vasiyetle eski vasiyetin sonucuna varılmaktadır. Roma hukukunda vasiyetten dönme tarihli iki vasiyetin bir sonucu olduğu sonucuna varılmaktadır. Hâle gelse dahi birinci vasiyetin sonucuna varılmaktadır.

Gaius, Institutiones 2.151'de geçerli bir şekilde kurulan vasiyetin, vasiyeti yapan tarafından karşı yöndeki bir iradeyle geçersiz kılınabileceği geçmektedir. Yeni bir vasiyetle eski vasiyetin hükümsüz kılınması için yeni vasiyette herhangi bir mirasçının bulunması yeterliydi.²⁸ Bu gibi hâllerde *praetor*, vasiyetnameye dayalı olarak mirasçılara karşı *cum re* (tam hüküm ifade eden) olan bir *bonorum possessio intestati*³⁰ tanırdı.³¹ Roma hukukunun İmparatorluk döneminde vasiyetten bir mektupla dahi dönülebileceği düzenlenmişti.³² *Iustinianus* hukukunda her türlü tasarrufla vasiyetten dönülebileceği, söz gelimi *magistra* ve şahit önünde olmak kaydıyla sözlü olarak da vasiyetten dönülebileceği kabul edilmişti.³³ Askerlere özgü vasiyetname (*testamentum militis*) türünde askerlere, onları işlerinde teşvik etmek için bazı avantajlı hükümler getirildiği görülmektedir. Bunlardan biri, vasiyetten dönülmesi için yeni bir vasiyette bulunulmasına gerek olmaksızın, vasiyetnameden yer alan yazının silinmesi veya başka bir şekilde irade beyanında bulunulması gibi yollarla da vasiyetten dönülebileceği öngörülmüştür.³⁴

Görüldüğü üzere, Roma hukukunda vasiyetin hükümlerinden bir kısmının sonucuna varılmaktadır. Roma hukukunda vasiyetten dönme tarihli iki vasiyetin bir sonucu olduğu sonucuna varılmaktadır. Hâle gelse dahi birinci vasiyetin sonucuna varılmaktadır.

³⁵ Koschaker/Ayiter, s. 375.

³⁶ Küçükgüngör, s. 151. Tanımı: “*Müteveffanın ab intestato, yani vasiyette bulunmadan ölmesi halinde, tereke mallarının tamamının veya bir kısmının zilyetliğini, praetor'un, ius civile'ye göre mirasçı olabilecek veya olamayacak olan, fakat ona kan hısımlığı ile (cognatio) bağlı bulunan bir şahsa temin etmesi.*” (Umur, *Lügat*, s. 29.)

³⁷ Di Marzo, s. 536.

³⁸ Koca, s. 44.

³⁹ Koca, s. 44; Umur, *Lügat*, s. 29.

Roma’da anlaşmazlıkların önüne geçmek amacıyla benimsenen bu sistemin “son arzuya saygı” ilkesi bağlamında mirasbırakanın son arzusunu yaşatmaya dayalı yorumla örtüşmediği ifade edilebilir.⁴⁰ Sonuç olarak Roma hukukunda eğer birden fazla vasiyet varsa “*posteriore testamento, quod iure perfectum est, superius recipitur*” (*Institutiones*, 2.17.2) hükmü gereği mirasbırakanın son arzularını yansıtan sonraki vasiyetnameye geçerlilik tanınmaktadır.⁴¹

Başka bir ihtimal olarak mirasbırakanın bir vasiyet düzenledikten sonra ikinci vasiyetnameyi düzenlerken ölmesi söz konusu olabilir. Burada ikinci vasiyet henüz hukuken geçerlilik kazanmadığı için ilk vasiyetin yürürlükte olduğu kabul edilmektedir.⁴²

Askerlere özgü vasiyetname (*testamentum militis*) türünde genel vasiyetten dönmeye ilişkin hükümden farklı bir yaklaşım benimsendiği görülmektedir. Burada ikinci vasiyetin ancak ilk vasiyetle birleştirilmesinin mümkün olmaması hâlinde birinci vasiyetin hükümsüz kılınabileceği belirtilmiştir.⁴³ Başka bir deyişle birden fazla vasiyet arasında bir zıtlık yoksa her ikisi de muteberdir (*Militi licet plura testamenta facere*).⁴⁴

4. Vasiyetten Dönmeden Dönme

Roma hukukunda vasiyetin butlanı veya feshi hâllerinde kanunî miras (*successio ab intestato*) kurallarına dönüleceği belirtilmektedir.⁴⁵ Buradan hareketle Roma hukukunda vasiyetten dönmeden dönme hâlinde, günümüz Türk hukukundaki tartışmalarla da paralel bir biçimde, yasal mirasçılık hükümlerine dönüldüğünün kabul edileceği sonucuna varılabilir.

II. İSLÂM HUKUKUNDA

A. Genel Olarak Vasiyet

İslâm hukukunda vasiyet, bir malı veya menfaati mâ badelmevte=ölümden sonraya izafetle bir şahsa veya bir hayır cihetine teberru yoluyla

⁴⁰ Ayrıca bkz. Esat Şener, *Vasiyet Hukuku*, Seçkin Yayınevi, 1995, s. 92.

⁴¹ Honig, s. 372-373.

⁴² Küçükgüngör, s. 152-153.

⁴³ Di Marzo, s. 538.

⁴⁴ Honig, s. 373.

⁴⁵ Berki, “Miras Hukuku”, s. 550.

temlik etmektedir.⁴⁶ “teberru yoluyla” k
işlemler kapsam dışı
için murisin vefatı
edilene “mûsâleh”,

Vasiyet, *mutlak*
murisin mûsâlehe
hastalığım ölümle
Buradan çıkarılan v

İslâm hukuku
görölmektedir.⁵² Bi

⁴⁶ Muhsin Koçak, *İslâmî Hukuku İslâmîyye ve İlahî Hukuku*, İstanbul: Mehmet Erdoğan, Fikri Abdüsselam Arı, “Vağ-ı Buğra Ekinci, *İslâmî Hukuk*, 2018, s. 435; Mustafa Gülkerim el-Guncemir, 2015, 1-4, s. 741; Mustafa 2. Baskı, Dârü't-Teâzül-i terikâtı: *ed-mîrâs ve'l-İstisnâ'at*, 2013, s. 144; Adem Albayrak, *Hukukun Kaynakları*, Ankara: T.C. Adalet Bakanlığı Yayınlanmamış Tez, 2019, s. 10; *İslâmî Hukuk*, 2. Baskı, İstanbul: Akidler, 1. Baskı, Tekirdağ: Külliyyâtü Özel Hukuk Fakültesi, 2018, Cild, OSAY Yayınları, 2018, s. 10; *Özel Hukuk*, OSAY Yayınları, 2018, 1. Baskı, Risale Yayınları.

⁴⁷ Bilmen, s. 115; Koça

⁴⁸ Avc1, s. 414.

⁴⁹ Koçak, s. 13; Arı, s. 132.

⁵⁰ Zuhaylî, s. 135.

⁵¹ Zuhaylî, s. 147.

52 Hâkim görüş bu olm
bunlar hakkında deta
ölüme bağlı tasarrufla
yönünde ayrıca bkz.
konusu olduğundan b
mıştır. Bkz. Recep Ö
246 Yazar burada vas

icap ve belirli mûsa lehten açık veya delâlet yoluyla yapılan kabulle kurulur.⁵³ Muris tarafından yapılan icabın vasiyet akdinin bir rûknü olduğu hususunda fukahâ müttefiktir.⁵⁴ Ancak mûsâlehten yapılan kabulün gerekli olup olmadığı hususunda İslâm hukuk doktrinindeki çoğunluk görüşünün de bir rûknü olduğu yönündedir.⁵⁵ Kabulün şart olduğunu ileri sürenler “İnsan için sa’yinden başkası yoktur.”⁵⁶ ayeti mucibince bir sa’y olarak kabulün gerekeceği ile mûsa ileyhin mutazarrır olmaması daha açık bir ifadeyle, minnet altında kalmayı istemeyebileceğini gerekçe göstermektedir.⁵⁷ Bunlara ek olarak, mûsâbihin devrinin gerçekleşmesi için de kabul bir şart olarak görülmüştür.⁵⁸ Doktrinde aksi yönde görüş beyan eden Züfer’e göre ise kabul bir şart değildir; tek taraflı irade beyanı ile vasiyet gerçekleşir.⁵⁹ Çünkü mûsa leh vâris konumundadır; vârisin kabulüne ihtiyaç duyulmadığı gibi mûsa lehin de kabulüne ihtiyaç duyulmamalıdır.⁶⁰ Bu görüşe göre vasiyet tek taraflı bir hukukî işlem vasfında olmaktadır.⁶¹

İslâm hukukunda vasiyet için bazı şartlar aranmaktadır. Sıhhat şartı mûsinin tasarrufa tam ehil olmasıdır.⁶² Şekil şartı olarak yazılılık veya şahitler aranmaz. Uyuşmazlık çıkması hâlinde iki şahitle vasiyetin varlığı

çalışmasında vasiyeti tek taraflı hukukî işlem olarak değerlendirmiştir. Bkz. Emine Gümüş Böke, *İslâm Hukukunda Tek Taraflı Hukukî İşlemler*, 1. Baskı, Ensar Neşriyat, 2013, s. 204 vd.; Çeker de vasiyeti akit olarak değerlendirmiştir. Bkz. Çeker, s. 226-227; Aydın da vasiyeti tek taraflı hukukî işlem olarak değerlendirmiştir. Bkz. Mehmet Akif Aydın, *İslam ve Osmanlı Hukuku Araştırmaları*, İz Yayıncılık, 1996, s. 222-223 Buna rağmen yazarın “Burada en azından belirli durumlarda vasiyetin tek taraflı bir hukukî işlem olarak kabul edildiği görülmektedir.” şeklindeki ifadesinden genel olarak vasiyetin kabule ihtiyaç duyan bir akit olduğunun çıkarılabileceği ifade edilebilir.

⁵³ Bilmen, s. 117; Koçak, s. 45.

⁵⁴ Koçak, s. 38.

⁵⁵ Koçak, s. 42; Ekrem Buğra Ekinci, “İslâm-Osmanlı Hukukunda Vasiyetin Şekli”, *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, (1)1, 1997, s. 234.

⁵⁶ Necm suresi, 39. ayet.

⁵⁷ Bilmen, s. 118.

⁵⁸ Cin/Akgündüz, s. 132, 135.

⁵⁹ Bilmen, s. 117; Ekinci, s. 435; Koçak, s. 43; Ekinci, “Vasiyetin Şekli”, s. 234; Modern doktrinde Vehbe Zuhaylî de Züfer ile aynı kanaati paylaşmaktadır. Bkz. Zuhaylî, s. 140.

⁶⁰ Bilmen, s. 117; Koçak, s. 43.

⁶¹ Ekinci, “Vasiyetin Şekli”, s. 241.

⁶² Meydânî, s. 741; Ekinci, s. 435; Avcı, s. 414; Koçak, s. 54-55; Akgündüz, s. 47; Cin/Akgündüz, s. 133; Zuhayli, s. 149.

ispat edilebilir.⁶³ Şa
edilmesi ve vârise
konusunun meşru b

İslâm hukukuna bağlı tasarruflarda hukukunda vasiyet sosyal yardımlaşma göre bu husus, İslâm genel temayülü ve l

B. Vasiyetten

1. Genel Olarak

İslâm hukuku
biridir.⁷⁰ Vasiyet ed
gibi *teberru* (bağışl

⁶³ Ekinci, s. 436; Avcı, *kuk Tarihi*, 5. Bası, S.

⁶⁴ Zuhaylî, s. 220-221.

⁶⁵ Ekinci, s. 436; Meydan, s. 10; çev. Mehmet Dağ/Abdullah, vârislerin birbirine düğümleri gösterirlerse bu vasiyetin Baskı, Türkiye Matbaası, İstanbul, 1977, s. 10.

⁶⁶ Avcı, s. 415; Meydân

⁶⁷ Koçak, s. 54; Şakir Eren/İpek Yücer Aktı dipnot; Akgündüz, s.

⁶⁸ Vasiyetin bir sosyal g
ğan, “İslâm Dininde
Dergisi, 14, 2009, s. 7

⁶⁹ Berki, “Vasiyet”, s. 4.

⁷⁰ Arı, s. 554; Zekiyyü
şerîati'l-İslâmiyye, 2.

⁷¹ Meydânî, s. 748; Eb
Bidâyeti'l-Mubtedî, I
'Abdulvaḥid b. 'Abd
s. 436; Ebû'l-Me'âlî
Mezheb, Dâru'l-Minh
el-Heytemî İbn Hacı
Ticâriyye, 1983, VII

lazım (bağlayıcı akit) olmadıklarından ve ölümle tamam olmaları hasebiyle mûsâlehe herhangi bir zarar da vermediklerinden, vasiyetlerden ölüncüye kadar rücu etmek mümkündür.⁷² Mûris, önceki vasiyetnamesinden kısmen veya tamamen rücu edebilir.⁷³

2. Vasiyetten Rücu Şekilleri

Vasiyetten rücu, sözle (kavlî rücu) veya rücuya delâlet eden bir fiille (fiilî rücu) ya da zarûreten olabilir.⁷⁴

a. Sarâhaten rücu

Sarâhaten rücu, vasiyetten rücu etmeyi ifade eden sözlerle olur ki buna “rücü kavli” denir.⁷⁵ Örneğin mûsi, “Ben fülân kimseye yapmış olduğum vasiyetimden rücu ettim” veya “ben vasiyetimi terk ettim” veya “ettiğim her vasiyet bâtıldır” yahut “Zeyd için vasiyet ettiğim mal, Amr’indir” dese sarâhaten rücu etmiş olur.⁷⁶ Benzer biçimde “Zeyde yaptığım vasiyet, vârisim Amrindir” denilmesi de bir rücudur. Bu hâlde birinci mûsa lehten rücu edildiği için hak sahibi Amr olur.⁷⁷

b. Delâleten rücu

İlk vasiyetle bağdaştırılması mümkün olmayan fiil ve hareketler fiilî rücu kapsamındadır.⁷⁸ Örneğin muris, vasiyet ettiği kumaşı kesebilir veya

diktirebilir. Musabih Vasiyet edilen şeyi (örneğin vasiyet ed vasiyet ettiği bir şeyi etmek, satmak gibi

Öte yandan vasiyetle bağdaştırılan evi boyatır muris, vasiyet ettiği “yaptığım vasiyeti vasiyeti ortadan k vasiyeti verilmesi olu için vasiyetten rücu Ebu Yusuf’a göre rü

c. Zarûreten rücu

Zarûreten rücu gelen rücudur. Ö böyledir.⁸⁶ Yine n yanması gibi Türk bilinen durumlarda

3. Vasiyetten

Fukahâ ilk vasi daha sonra bu evi h vasiyet ederse, mu mi olacak meselesi

Ekinci, s. 437.

⁷² Bilmen, s. 145; Avcı, s. 414; Albayrak, s. 117; Saîd Muhammed Celidi, *Ahkâmü'l-mîrâs ve'l-vasiyye fi'ş-Şerîati'l-İslâmiyye*, Külliyyetü'd-Da'veti'l-İslâmiyye, t.y., s. 275; Şâban/Gundur, s. 183; Aktan, s. 71; Koçak, s. 149; Çeker, s. 227; Zuhaylî, s. 171, 214; Mustafa Ahmed ez-Zerka, *Çağdaş Yaklaşımla İslam Hukuku Cilt 1*, çev. Servet Armağan, Timaş Yayınları, 1993, s. 332.

⁷³ Şâban/Gundur, s. 183.

⁷⁴ Ali Himmet Berki, *Vasiyyet ve Ölüme Bağlı Tasarruflar*, 1. Baskı, Ege Matbaası, 1961, s. 21; Meydânî, s. 748-749; İbnu'l-Humâm, s. 436; Baytan, s. 74; Albayrak, s. 117; Şâban/Gundur, s. 184; Ebû'l-Velîd Suleymân b. Halef el-Bâcî, *el-Muntekâ Şerhu'l-Muvattâ'*, Matba'atu's-Sa'ade, 1914, VI, s. 148; Albayrak, s. 117; Zuhaylî, s. 172.

⁷⁵ Bilmen, s. 146; Zuhaylî, s. 214.

⁷⁶ Bilmen, s. 146; Şems ed-Dîn Muhammed b. Ahmed eş-Şâfi'î el-Hatîb eş-Şirbînî, *Muğni'l-Muhtâc ilâ Ma'rifeti Me'âni Elfâzi'l-Minhâc*, Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, 1994, s. 112.

⁷⁷ Bilmen, *Hukukî İslâmiyye ve Istılahatı Fıkhiyye Kamusu*, V/146.

⁷⁸ Berki, *Vasiyyet ve Ölüme Bağlı Tasarruflar*, 22; Koçak, *İslâm Vasiyet Hukuku*, 151; Zuhaylî, *İslâm Fıkhi Ansiklopedisi*, 10/215.

⁷⁹ Berki, *Vasiyyet ve Ölüme Bağlı Tasarruflar*, 22.

⁸⁰ Berki, *Vasiyyet ve Ölüme Bağlı Tasarruflar*, 22.

⁸¹ Şemseddin, s. 145; Ebu Yusuf, s. 143.

⁸² Baytan, s. 76; Şemseddin, s. 143.

⁸³ Koçak, s. 150; Zuhaylî, s. 171.

⁸⁴ Berki, *Ölüme Bağlı Tasarruflar*, 22.

⁸⁵ Cin/Akgündüz, s. 13; Zuhaylî, s. 172.)

⁸⁶ Koçak, s. 152.

⁸⁷ Şemseddin, s. 143.

Buna göre her iki vasiyete bakılarak ilk vasiyetinden rücu etmeyi mi yoksa teşrik (ortak kılma) kurmayı mı amaçladığı değerlendirilmelidir. İlk görüşe göre ev Ali'ninken, ikinci görüşe göre ev, her ikisi arasında ortaktır.⁸⁸ Dört mezhep ve Zeydiyye tarafından da benimsenen hâkim kanaat, böyle bir tasarrufun ilk mûsâleh ile ikinci mûsâleh arasında vasiyet edilen şeyde teşrik ifade ettiği yönündedir.⁸⁹ Hanbeliler'den *el-Muğni* eserinde geçtiği şekliyle bir kimse, malının tamamını birine vasiyet etse, daha sonraki bir vasiyetle de başka birine vasiyet etmesi veya malvarlığındaki belirli bir malı birisine vasiyet ettikten sonra yeni bir vasiyetle o malı başkasına vasiyet etmesi gibi durumlarda, ikisini ortak kıldığı yönünde yorumlanacağı belirtilmektedir.⁹⁰

İslâm hukukunda birden fazla vasiyet yapılması durumunda öncekinden döndüğü belirtilmediği sürece her biri geçerlidir.⁹¹ Zira vasiyetler, İslam hukuk mantığına göre yorumlanarak her zaman geçerli sayılmaya çalışılır.⁹² Teşrik ifade eden ikinci bir vasiyetle ilk vasiyet geçersiz olmaz; bir mal iki şahsa vasiyet edilmiş gibi olur.⁹³ Buradan hareketle İslâm hukukunda aynı mûsâbihteki iki vasiyetin birlikte geçerli olduğu sonucuna varılabilir. Alman, Fransız, İtalyan ve Yunan Medenî Kanunlarında da benimsenen bu sisteme göre farklı tarihlerdeki vasiyetler birlikte geçerli kabul edilmektedir.⁹⁴ İslâm hukuku ile bu hukuklar, vasiyetten rücuda benimsenen tutum bakımından benzerlik göstermektedirler.

Vesayet ve vasiyet hukuki anlamda farklı şeyler olsalar da etimolojik köken itibariyle aynı kökten gelirler.⁹⁵ Vasiliğe ilişkin Fetâvâ-yı Ali Efendi'de geçen şu fetva, fetvanın içerdiği ana hatlar itibariyle sonuç çıkarma yöntemi bakımından vasiyete de uygulanabileceğini düşünmekteyiz: “4383. *Zeyd karındaşı Amr'ı evlad-ı sığârına vasi nasb edip Amr dahi kabul ettikten sonra bir müddet mürûrunda Zeyd hasta oldukda Bekir'e “Evlad-ı sığârına*

seni vasi nasb etti etmeden Zeyd fevt olursa vasi nasb etmekle ben vasi olur mu? el-Cevâb Amr'ı küçük çocuğumla ilişkili vasilik tayin durumunda zaman itirazı Amr'a zamansal sona ermektedir. Fetvanın bir önceliğinin bulundurulması belirtilmektedir. Tüm bu bir durum söz konusu Amr'a malvarlığının malvarlığının bir kısmı sonucuna varılabilir.

4. Vasiyetten

İslâm hukuku gayri lazım bir akde edebileceği gibi, vasiyetinden sonra murisin ölümüyle b İslâm hukukunun k sık ve daha açık bir rücu meselesi üzer burada İslâm hukuk yapmayı amaçlama

İslâm hukuku yaşatılmasına yönel olarak acaba vasiye Örneğin A (mûsî), B evi C'ye vasiyet et 1/2, C'nin de 1/2 or sonraki aşamada A rücudan da rücu et

⁸⁸ Şemseddin, s. 143.

⁸⁹ Şemseddin, s. 144.

⁹⁰ Şemseddin, s. 144.

⁹¹ Nuri Kahveci/Halis Demir/Alpaslan Alkış/Adnan Algül/Alimcan Buğda/Mustafa Harun Kıyık/Üzeyir Köse/İsmail Yılmaz, *İslam Hukuku (Şahıs-Aile-Miras)* 2. Cilt, 1. Baskı, Hikmetevi Yayınları, 2021, s. 349.

⁹² Schacht, s. 198.

⁹³ Berki, *Ölüme Bağlı Tasarruflar*, s. 21.

⁹⁴ Öztrak, s. 62.

⁹⁵ Detaylı bilgi için ayrıca bkz. Arı, s. 552-553.

⁹⁶ Şeyhülislam Çatalca 771.

hukukunun vasiyetten rücuda benimsediği genel tutum dikkate alındığında, aksine yönelik herhangi bir yargıya vasiyet içeriğinden ulaşılamaması hâlinde, burada evin C'nin yanında B'ye de kaldığını söylemek daha isabetli gözükmemektedir. Zira bu hâlde İslam hukukundaki genel yaklaşımdan çıkarılan, vasiyetlerin mümkün olduğu ölçüde ve birlikte yaşatılması anlayışı gereği burada iki eksinin bir artıya dönüşeceği, dolayısıyla da geriye kalan vasiyetin devam ettiği sonucuna varılabilir.

III. TÜRK HUKUKUNDA

A. Genel Olarak Vasiyet

Türk hukukunda ölüme bağlı tasarruflar, temel olarak şeklî anlamda ölüme bağlı tasarruflar ve maddî anlamda ölüme bağlı tasarruflar olarak ikiye ayrılmaktadır.⁹⁷ Şeklî anlamda ölüme bağlı tasarruf, mirasbırakanın irade açıklamasında bulunurken seçtiği şekli ifade ederken, maddî anlamda ölüme bağlı tasarruf bu şeklî anlamdaki ölüme bağlı tasarrufun içeriğini ifade etmektedir.⁹⁸ Şeklî anlamda ölüme bağlı tasarruflar, vasiyet ve miras sözleşmesidir.⁹⁹ Maddî anlamda ölüme bağlı tasarruflar; mirasçı atama, belirli mal bırakma, yükleme gibi işlemlerdir.¹⁰⁰

Şeklî anlamda ölüme bağlı bir tasarruf olan vasiyetname, TMK 531 ve devamı maddelerinde düzenlenmiş olup tek taraflı bir hukukî işlemdir.¹⁰¹ Kanunda vasiyetname şekilleri olarak resmî vasiyetname (TMK m. 532-537), el yazılı vasiyetname (TMK m. 539) ve sözlü vasiyetname (TMK m. 539-541) düzenlenmiştir. Mirasbırakan bunlar içerisinde birini seçmekte kural olarak serbestse de sözlü vasiyetname ancak olağanüstü koşulların varlığı hâlinde yapılabilir.¹⁰²

Vasiyetname yapabilmek için ayırt etme gücüne sahip olmak ve on

⁹⁷ Mehmet Ayan, *Miras Hukuku*, 9. Baskı, Seçkin Yayıncılık, 2016, s. 93; Zahit İmre/Hasan Erman, *Miras Hukuku*, 14. Basım, Der Yayınları, 2018, s. 55.

⁹⁸ İmre/Erman, s. 55; Ayan, s. 94.

⁹⁹ Eren/Yücer Aktürk, s. 108; Ayan, s. 94; İmre/Erman, s. 55.

¹⁰⁰ Ayan, s. 95.

¹⁰¹ Ayan, s. 103; O. Gökhan Antalya, *Miras Hukuku*, 4. Baskı, Seçkin Yayıncılık, 2019, s. 159; Ahmet M. Kılıçoğlu, *Miras Hukuku*, 10. Bası, Turhan Kitabevi, 2019, s. 106; Nüşin Ayiter, *Miras Hukuku*, 2. Baskı, Sevinç Matbaası, 1971, s. 43; İmre/Erman, s. 56; Ömer Uğur Gençcan, *Vasiyet Hukuku*, 1. Baskı, Yetkin Yayınları, 2022, s. 57.

¹⁰² Antalya, s. 161; Kılıçoğlu, s. 106; Berki, *Ölüme Bağlı Tasarruflar*, s. 404.

beş yaşını doldurmuş
hukukundaki gibi v
nedeni, vasiyetnam
bunların hüküm ve
arzu edilen hakkın
olmasıdır; iradenin

B. Vasiyetten

1. Genel Olarak

Vasiyetten dö
beyanıyla daha önce
bıraktığı ölüme bağ
haiz olmak kaydıyla
sahiptir. Vasiyetten
için ölüme bağlı ta
gerekir.¹⁰⁷ Mirasbıra
hukuki bir değeri ol
olduğundan kesin l

¹⁰³ Kılıçoğlu, s. 107; Ay
rakan tarafından yapı
s. 140-143.

¹⁰⁴ Eren/Yücer Aktürk, s.

¹⁰⁵ Öztrak, s. 16; Dilşah
Bağcı, s. 51; Bernhar
1935, s. 8; Antalya, s.

¹⁰⁶ Ayiter, s. 55; Mustaf
Bası, Filiz Kitabevi, 2
(15)162, 2020, s. 314
93; Serozan/Engin, s.
Miras Hukuku, 1. Bası
yetname ve Miras Sö

¹⁰⁷ Senâî Olgaç, *Medenî
man, Miras Hukuku,
belge incelendiğinde
şekle uyularak değil,
mektedir. Şu durumd
yönler gözetilmeden
kanuna aykırıdır.” Ya
net> Erişim Tarihi 11*

¹⁰⁸ Ali Naim İnan/Şeref
Seçkin Yayıncılık, 20

yalnızca vasiyetnameyi hazırlayan kişi tarafından gerçekleştirilebilir.¹⁰⁹

Vasiyetten dönme, daha sonraki bir ölüme bağlı tasarrufla olabileceği gibi, vasiyetnamenin yok edilmesi veya vasiyet edilen şeyde sağlararası bir tasarrufta bulunulması suretiyle (*ademptio legati*) de gerçekleştirilebilmektedir.¹¹⁰ Vasiyetten dönme, açık veya örtülü olabilir.¹¹¹ Yine vasiyetten dönmenin şartlı veya şartsız olması mümkündür.¹¹²

Vasiyetten dönme tamamen veya kısmen olabilmektedir. Vasiyetten tamamen dönülmesi hâlinde önceki vasiyetin herhangi bir hükmü kalmazken, vasiyetten kısmen dönülmesi hâlinde kısmen dönülen tasarruflar hüküm ifade etmemekte ve kalan kısım geçerliliğini korumaktadır.¹¹³ Örneğin bir Yargıtay kararında “vasiyet edilen mallardan bir kısmının başkasına satılmış olması, geriye kalanlar üzerindeki vasiyetten rücu anlamına gelmez.” denilerek bu durum somutlaştırılmıştır.¹¹⁴ Kısmi dönmede dönülmeyen kısım tek başına hüküm ifade etmiyorsa, geri kalanın anlamsızlığı nedeniyle, vasiyetin tümünden dönülmüş kabul edilir.¹¹⁵

Vasiyetten kısmen dönülmesine ilişkin Yargıtay 3. Hukuk Dairesinin

Bası, Ahmed Said Matbaası, 1963, s. 116; Öztrak, s. 15; Süleyman Yılmaz, *Medeni Hukuk Cilt IV Miras Hukuku*, 1. Baskı, Yetkin Yayınları, 2022, s. 54; Esat Şener, *Eski ve Yeni Miras Hukuku (Şerh)*, Seçkin Kitabevi, 1988, s. 405; Çabri, s. 664; Mustafa Reşit Belgesay, *Türk Kanunu Medenisi Şerhi*, 2. Bası, Arkadaş Matbaası, 1933, s. 77; Oğuzman, s. 203; Ayan, s. 114; Bilge Öztan, *Miras Hukuku*, 10. Bası, Yetkin Yayınları, 2019, s. 209; İmre/Erman, s. 102; “Vasiyet tek taraflı bir hukuki işlemdir. Bu özelliği nedeniyle vasiyetten dönüş (rücu) hiç kimsenin muvafakatına tabi tutulmamıştır. Vasiyetçi dilediği zaman ve neden göstermek-sizin vasiyetinden dönebilir. Vasiyetnameden dönüş kişilik haklarından olduğu için, bu hak-kın kullanılmasından başlangıçta vazgeçilemez.” Yarg. HGK E. 2002/2-874 K. 2002/893 T. 06.11.2002. <www.hukukturk.com> Erişim Tarihi 10.10.2022.

¹⁰⁹ İşgüzar/Demir/Yılmaz, s. 52.

¹¹⁰ Dural/Öğüz, s. 109-110.

¹¹¹ Eren/Yücer Aktürk, s. 330-332; Belgesay, s. 77; Ayan, s. 114; İşgüzar/Demir/Yılmaz, s. 51.

¹¹² Gönensay/Birsen, s. 116; Öztrak, s. 81; Furkan Olgaç, *Resmî Vasiyetnamenin Hükümsüzleş-mesi*, 1. Baskı, Seçkin Yayıncılık, 2021, s. 20; Belgesay, s. 77.

¹¹³ Günay, s. 315; Öztrak, s. 78; Gençcan, s. 452; Belgesay, s. 77; Oğuzman, s. 204; Ayan, s. 114; Ruhi/Ruhi, s. 34-35; “...her iki vasiyette çakışan kısımlar olup olmadığının tespit edilmesi, çakışan kısımlar var ise murisin 2000 tarihli vasiyetnamesi ile sadece o kısımlar yönünden vasiyetinden döndüğü ve kalan kısımlar yönünden 1991 tarihli vasiyetnamenin geçerliliği-ni koruyacağı dikkate alınarak...” Yarg. 3. HD. E. 2019/6170 K. 2020/1057 T. 10.2.2020. <www.lexpera.com.tr> Erişim Tarihi 15.10.2022.

¹¹⁴ Yarg. 2. HD. 2.7.1933 T. 1547 (Senaî Olgaç, s. 356).

¹¹⁵ Önen, s. 43; Dural/Öğüz, s. 110; Ergüne, s. 191.

2019/6170 esas, 20
“...yukarıda ayrıntı
incelendiğinde gö
1991 tarihli vasiye
olarak 2000 tarihli
m2’lik alan yönün
18.01.2000 tarihli
tam olarak döndü
somutlaştırılmakta

2. Vasiyetten

a. Yeni tarihli

Yeni vasiyetn
maddesi şöyledir:
şekillerden birine
vasiyetnameden he
kısmından dönülebi

Mirasbırakan,
suretiyle eski vasiye
şekline uyma zorun
vasiyetle, önceki t
dönülebilir. Sonrakı
yapılması gerekir.¹¹⁶
dönme geçerli olma

¹¹⁶ Ayiter, s. 55; Dural/Öğüz, s. 110; Gönensay/Birsen, s. 116; Öztrak, s. 81; Furkan Olgaç, *Resmî Vasiyetnamenin Hükümsüzleş-mesi*, 1. Baskı, Seçkin Yayıncılık, 2021, s. 20; Belgesay, s. 77.

¹¹⁷ Dural/Öğüz, s. 110; Matbaası, 1969, s. 114; Bilge Öztan, *Miras Hukuku*, 10. Bası, Yetkin Yayınları, 2019, s. 209; İmre/Erman, s. 102; “Vasiyet tek taraflı bir hukuki işlemdir. Bu özelliği nedeniyle vasiyetten dönüş (rücu) hiç kimsenin muvafakatına tabi tutulmamıştır. Vasiyetçi dilediği zaman ve neden göstermek-sizin vasiyetinden dönebilir. Vasiyetnameden dönüş kişilik haklarından olduğu için, bu hak-kın kullanılmasından başlangıçta vazgeçilemez.” Yarg. HGK E. 2002/2-874 K. 2002/893 T. 06.11.2002. <www.hukukturk.com> Erişim Tarihi 10.10.2022.

¹¹⁸ Ergüne, s. 176. “Ka-
lem hüküm ifade etm
1982/8586 T. 19.11.1

bir şekil, çeşitli yorum problemlerine gebedir.¹¹⁹

b. Yok etmeyle dönme

Yok etmeyle vasiyetten dönme TMK m. 543'te düzenlenmiştir: *“Mirasbırakan, yok etmek suretiyle de vasiyetnameden dönebilir. Kaza sonucunda veya üçüncü kişinin kusuruyla yok olan ve içeriğinin aynen ve tamamen belirlenmesine olanak bulunmayan vasiyetname hükümsüz kalır. Tazminat isteme hakkı saklıdır.”*

Yok etmeyle vasiyetten dönme; vasiyetnamenin mirasbırakanın tarafından yırtılması, yakılması, karalanması, esaslı unsurlarının örneğin tarihinin ve imzanın üstünün çizilmesi gibi okunamaz hâle getirilmesi halleridir.¹²⁰ Bu hâllere dalgınlık ve hata sonucu olabilen hâller dahil değildir.¹²¹ Öyleyse mirasbırakanın yok etme kastı (*animus revocandi, aufhebungsabsicht*) burada önem kazanmaktadır.¹²² Yok etme ile vasiyetten dönmede, ölüme bağlı tasarrufu içeren nüshanın yok edilmesi fiilinden oluşan objektif unsur ile mirasbırakanın dönme niyetini ifade eden sübjektif unsur olmak üzere iki unsur bulunmaktadır.¹²³ Mirasbırakan, vasiyetnamenin bazı kısımlarını yok ederek de vasiyetten dönebilir. Bu durumda yorum önemlidir; bunun için mirasbırakanın iradesinin diğer kısımların geçerli olacağı yönünde olması ve kalan kısmın ifa edilebilir olması gerekmektedir.¹²⁴

Vasiyetnamenin yok edilmesi maddî bir fiille gerçekleştirildiğinden ölüme bağlı tasarruflarda uygulanan temsil yasağı burada uygulanmaz; üçüncü kişi yalnızca bir araç mesafesindedir.¹²⁵

Vasiyetname yok edilmişse, şüphe hâlinde hayatın olağan akışı gereği mirasbırakan tarafından yok edildiği sonucuna varılır. Aksini iddia eden hak sahipleri, mirasbırakanın bilgisi dışında vasiyetnamenin yok edildiğini ispatla

¹¹⁹ Ergüne, s. 173.

¹²⁰ İmre/Erman, s. 109; Dural/Öğüz, s. 112; Serozan/Engin, s. 320; İnan/Ertas/Albaş, s. 201; Gönensay/Birsan, s. 117; Şener, s. 88; Piconi, s. 82; Furkan Olgaç, s. 34; Ergüne, s. 186-187.

¹²¹ Ayiter, s. 56; Olgaç, s. 357.

¹²² İnan/Ertas/Albaş, s. 201; Öztrak, s. 54-55; Şener, s. 91; Yılmaz, s. 58; Çabri, s. 674-675; Escher, s. 355; Piconi, s. 82; Kersjes, s. 21; Furkan Olgaç, s. 34; Ergüne, s. 186.

¹²³ Öztrak, s. 55.

¹²⁴ İmre/Erman, s. 109; Şener, s. 90; Çabri, s. 680.

¹²⁵ Ergüne, s. 188.

yükümlüdür.¹²⁶ Aynı şekilde, bundan zarar görenler bu kişiden tazmin et

Mirasbırakanın kastı kişinin kasti veya dolaylı olarak olabilir.¹²⁸ Bu gibi durumlar ve böylelikle mirasbırakanın yapılması yolu tutulması bir vasiyetten söz edilebilir durumda tanıklarla tasdik edilmektedir.¹³¹

Bir başka örnek, vasiyetnamenin yırtılmış haldeki vasiyetnamenin bulunması hâlidir. Vasiyetnamenin tarafından mı yoksa vasiyetnamenin Eğer mirasbırakanın sonucuna varılır.¹³² Kaza sonucu meydana gelebilir edilebilmesi hâlinde

Doktrinde vasiyetnamenin atılması hâlinde, bu durum gerekçeleriyle geçersiz biçimde buruşturul

¹²⁶ Ergüne, s. 189.

¹²⁷ İmre/Erman, s. 110; Şener, s. 357; Sadece dava konusu değil, temin, s. 113.

¹²⁸ Günay, s. 315; İmre/Erman, s. 110.

¹²⁹ Günay, s. 315.

¹³⁰ İmre/Erman, s. 110.

¹³¹ Yarg. 2. HD 10.2.1954.

¹³² Aksi yöndeki görüşler, vasiyetnamenin varılmalıdır. Buna göre, vasiyetnamenin olarak kabul edilemez.

¹³³ İmre/Erman, s. 108.

¹³⁴ İmre/Erman, s. 110; Şener, s. 90.

savunulabilir.¹³⁵

Resmi vasiyetnamenin noterde bulunması nedeniyle nasıl geri alınacağı bir problem olarak karşımıza çıkabilir. Resmi vasiyetnamenin noter veya sulh hakiminden alınarak imha edilmesi mümkündür.¹³⁶ Ayrıca bununla ilgili olarak noterce düzenlenen zabıtlarla bu arzusun kaydedilerek zaptın noterdeki vasiyetnamenin yanına konulmasının bir dönme teşkil edebileceği ileri sürülmüştür.¹³⁷ Noter veya sulh hâkimi talep edilen vasiyetnameyi geri vermek zorundadırlar.¹³⁸ Ancak Noterlik Kanununu m. 84/II hükmüne göre noterler düzenledikleri iş kağıdının aslını noterde saklamakla yükümlüdür. Bu nedenle uygulamada resmi vasiyetnamenin nasıl yok edileceği açık değildir. Buna dayalı olarak noterdeki vasiyetten dönmenin kural olarak mümkün olmadığı ancak her nasılsa mirasbırakanın bunu elde ederek kendindeki nüshayla birlikte yok etmesi hâlinde bu dönmenin geçerli olduğu kabul edilmektedir.¹³⁹

c. Sonraki sağlararası tasarrufla dönme

Sonraki sağlararası tasarrufla dönme TMK m. 544’te şöyle düzenlenmiştir: *“Mirasbırakan, önceki vasiyetnamesini ortadan kaldırmaksızın yeni bir vasiyetname yaparsa, kuşkuyla yer bırakmayacak surette önceki vasiyetnameyi tamamlamadıkça, sonraki vasiyetname onun yerini alır. Belirli mal bırakma vasiyeti de, vasiyetnamede aksi belirtilmedikçe, mirasbırakanın sonradan o mal üzerinde bu vasiyetle bağdaşmayan başka bir tasarrufla bulunmasıyla ortadan kalkar.”*

Bu yolla vasiyetten dönme için sağlararası kazandırmanın geçerli bir satışa

dayanması gerekir. Ayrıca bu yolda yapı-

Sonraki sağlararası tasarrufla dönme A’ya evini vasiyet etmesiyle mümkün olabilir. Yine mirasbırakanın kira evi verilebilir. Bu hal doğrudan doğruya kira evi kiraya vermek veya kira evi zedelemeyen tasarrufla mümkündür.

Kural olarak mirasbırakanın vasiyetnameden önceki ölümüne bağlı tasarrufların anlaşılabilirliği, sonradan yapılacak tasarrufla değiştirilebilir. Bu tasarrufların cins borçlarında uygulanması mümkündür.

Sonraki sağlararası tasarrufla dönme Yargıtay’ın bir kararına göre taşınmazın kızı Ramazan’ın gününde yine kızı Ramazan’ın Miras bırakan bu da-

¹³⁵ Bkz. Kersjes, s. 23.

¹³⁶ Şener, s. 89.

¹³⁷ İnan/Ertaş/Albaş, s. 202.

¹³⁸ Şener, s. 89.

¹³⁹ Çabri, s. 679.

¹⁴⁰ İnan/Ertaş/Albaş, s. 893 T. 06.11.2002; Yargıtay 1. Hukuk Dairesi’nin geçerli bir satışa ilişkin bir değerlendirme içtihatı <www.lexpera.com.tr>’de vasiyetname ile bağdaşmayan tasarrufların doğurması, daha açık bir şekilde yapıldığı hukuki tasarrufla T. 25.09.2014. <www.lexpera.com.tr>

¹⁴¹ Çabri, s. 691.

¹⁴² Ergüne, s. 197; “Mirasbırakanın nitelikte olmak üzere bir tasarrufla bulunması” 2013/7594 K. 2013/8

¹⁴³ Ayiter, s. 57; İmre/Ertaş, s. 100.

¹⁴⁴ Berki, s. 98.

¹⁴⁵ Dural/Öğüz, s. 114.

¹⁴⁶ İnan/Ertaş/Albaş, s. 202.

imkânını ortadan kaldırmıştır.” şeklindedir.¹⁴⁷

3. Vasiyetten Dönülmesi Bağlamında Gündeme Gelen Farklı İhtimaller

a. Genel olarak

Dönme iradesi açıkça iki vasiyet arasında yorum yapmaya ihtiyaç kalmaz ve mirasbırakanın önceki vasiyetinden döndüğü sonucuna varılır.¹⁴⁸ Ancak dönme iradesi örtülü ise birden fazla vasiyet hakkında son vasiyetin ilkinin ortadan kaldırma amacına yönelip yönelmediği problemiyle karşılaşılır. Bu durum “vasiyetlerin taaddüdü” (vasiyetlerin birden çok olması) olarak bilinir¹⁴⁹ ve bunun tespiti yorumla mümkündür.¹⁵⁰ Bu durumda farklı tarihli iki vasiyet karşılaştırılarak, vasiyet içi ve dışı unsurlardan yardım alarak mirasbırakanın gerçek niyet ve arzusunun tespit edilmesi gerekmektedir.¹⁵¹ Bu kapsamdaki yorum ihtiyacı, özellikle iki vasiyetin değindikleri yani kapsamaları itibarıyla birbiriyle bağdaşmadığı durumlarda gündeme gelir: “Acaba sonraki vasiyetnamesi ile vasiyetçi öncekinden dönmek mi istemiştir, yoksa bunu tamamlamak maksadını mı gütmüştür?”¹⁵² Örneğin mirasbırakan, 2010 yılında yaptığı vasiyetnameyle tüm malvarlığını A’ya bıraktığını beyan etmiş, 2012 yılındaki vasiyetnameyle de B’yi mirasçı atamıştır. Böyle bir

¹⁴⁷ Yarg. 2. HD., E. 1989/3178 K. 1989/4929 T. 22.05.1989. <www.lexpera.com.tr> Erişim Tarihi 11.10.2022.

¹⁴⁸ Dural/Öğüz, s. 110.

¹⁴⁹ Senaî Olgaç, s. 357.

¹⁵⁰ “Vasiyetnamenin yorumu, mirasbırakanın gerçek iradesinin anlaşılmadığı, irade beyanının anlamı üzerinde uyumsuzluk çıktığı hâllerde başvurulacak bir yöntemdir.” (Ergüne, s. 34); “Bir irade beyanının anlamı onun yorumlanması ile tesbit edilebilir. Genel olarak hukukî muamelelerde güven prensibi (principe de la confiance) uyarınca bir irade beyanının anlamını, muhatabın, dürüstlük kuralına göre vereceği anlam teşkil ettiği halde, tek taraflı ve yöneltmesi gerekli olmayan irade beyanı ile yapılan ve ölüncüye kadar her zaman serbestçe geri alınabilen bir hukukî muamele olan vasiyetnamelerde, güven prensibinin değil vasiyetçinin gerçek arzusunun araştırılması esasının (irade prensibi) uygulanması kabul edilmektedir.” (Oğuzman, s. 196); Konumuz özelinde TMK m. 544/1 hükmü TMK’daki özel yorum kurallarından biridir. Buradaki özel kurallar her ne kadar emredici nitelikte görünseler de uygulanmaları bakımından mirasbırakanın iradesine ve somut olaya uygun değilse bu kurallar, mirasbırakanın farazi iradesiyle uygulanma imkanını yitiren “yedek yorum kuralları” olarak değerlendirilmelidir. (Şamil Demir, “Ölüme Bağlı Tasarrufların Yorumu”, *TAAD*, 14, 2013, s. 1166-1167.)

¹⁵¹ Ergüne, s. 179.

¹⁵² İmre/Erman, s. 104; Bu durum Roma hukukunda daha basit bir şekilde çözüme kavuşturulmuştu. Sonraki ölüme bağlı tasarruf herhangi bir yoruma gerek duyulmaksızın birincisinden döndüğü anlamına gelirdi. Bkz. İmre/Erman, s. 104-105.

durumda A ve B’nin mirasçı atama iradesi Burada vasiyetlerin iki hususun tespit edilmesi tamamen ayrı olduğu durumda vasiyetten dönme

b. Vasiyetlerin

Bu gibi hâllerde alınır. Çünkü “...k tamamlamadıkça, s bakımından önceki mirasbırakan; düze vasiyetle de C’yi t C olacaktır. Her mirasçı olmaları ih söylenmediği için s

Yargıtay 2. H 2007/5834 karar s bozmaya uygun ara araştırma ve incele gibi, mirasbırakan belirlenmiş, 24.11. vasiyetleriyle yapılm kalmadığı tespit ed vasiyetnameleriyle, etmiştir. (TKM.md. yazılı şekilde hükü tarihli vasiyetname vasiyetten zımnen c

¹⁵³ Şener, s. 93; Ruhi/Ru

¹⁵⁴ İmre/Erman, s. 104; Oğuzman, s. 208; Ay Legal Yayıncılık, 201

¹⁵⁵ Şuradan alınmıştır: Ö

c. Vasiyetlerin birbirlerini tamamlamaları

Bu ihtimalde her iki vasiyet de uygulama alanı bulur.¹⁵⁶ Vasiyetlerin birlikte geçerli oldukları hususunun sonraki vasiyetten anlaşılması gerekir; bu mümkün değilse vasiyet dışı araç ve belgelerle de ispat edilebilir.¹⁵⁷ Örneğin bir Yargıtay kararına göre “vasiyet edilen taşınmaz malın sonradan ipotek edilmesi, vasiyetle uyandırılması kabil olmayan tasarruflardan, olmadığından, vasiyetin borçtan artan miktar hakkında tenfizi gerekir.”¹⁵⁸

Yargıtay 3. Hukuk Dairesi’nin E. 2019/6170, K. 2020/1057 ve 10.2.2020 tarihli kararında sonraki tarihli (2000 tarihli) vasiyetle önceki tarihli (1991 tarihli) vasiyetten eylemli olarak dönüldüğü sonucuna varılmış, ilk derece mahkemesi kararı bozulmasına gerekçe olarak mirasbırakanın vasiyetine konu ettiği 2156 m²’lik taşınmaz üzerinde sonradan düzenlenen vasiyetle yalnızca 120 m²’lik kısmı için tasarrufta bulunduğu gösterilmiştir.¹⁵⁹ Yargıtay’ın bu

¹⁵⁶ Günay, s. 316; İmre/Erman, s. 104; İnan/Ertaş/Albaş, s. 199; Gönensay/Birsan, s. 118; Şener, s. 93; Senai Olgaç, s. 357; Gençcan, s. 457; Belgesay, s. 79; Kılıçoğlu, s. 128; Öztan, s. 211; Berki, “Vasiyet”, s. 413.

¹⁵⁷ İmre/Erman, s. 106; Cem Baygın, “Ölüme Bağlı Tasarruflarda Yorum”, *AÜEHFD*, (4)1-2, 2000, s. 572.

¹⁵⁸ Yarg. 2. HD., 26.2.1947 T. 3701/1160 (Senai Olgaç, s. 358).

¹⁵⁹ “Somut olayda; tarafların murisi K9’nun dosya kapsamında yer alan 21.06.1991 tarihli düzenleme şeklindeki vasiyetnamesi incelendiğinde» sahibi bulunduğu Sinop ili, Türkeli ilçesi, Helaldi Köyü, Çerkezköy altı mevkiinde tapuda: parsel 11072, pafta: 14’te kayıtlı 2100 m²’lik tarlamı eşim İbrahim ile Zeliha’dan olma 1330 doğumlu Cemile Kocabaşoğlu’na (yaklaşık değeri 5.000.000 TL) (beş milyon TL); yine Sinop ili, Türkeli ilçesi, Helaldi köyü, Yalı (Düzler) mevkiinde tapuda kütük sayfa no: 40’da adıma kayıtlı olan 2156 m²’lik gayrimenkul üzerindeki iki katlı kargir ev ile arkasındaki duvar içindeki bahçeyi (yaklaşık değeri 5.000.000 TL) (beş milyon TL) oğlum 1940 doğumlu K12’na, yine aynı tapulu gayrimenkul üzerinde bulunan iki katlı ev ile arkasındaki duvar içindeki bahçeyi tahmini değeri 5.000.000 TL (beş milyon TL) olan gayrimenkulümü 1944 doğumlu oğlum K13’na ve yine tahmini değeri 2.000.000 TL (iki milyon TL) olan aynı arsa üzerindeki üçüncü bina olan iki katlı ahşap evimi (diğer oğullarım K12 ile K13’nun hisseleri kadar olmak üzere) ve arkasındaki bahçeyi 1937 doğumlu K7’na ayrıca kızım K10’ın oturmakta olduğu iki katlı ev ile arsasını, bunların haricinde kalan yerler ise üç oğlum K7, K12 ile K13’na eşit ve müsavi olmak üzere paylaştırılmak şartıyla temlik ve vasiyet ediyorum» şeklinde olduğu; murise ait İstanbul 22. Noterliği’nce düzenlenen 18.01.2000 tarihli düzenleme şeklindeki vasiyetnamesi incelendiğinde ise» Sinop ili, Türkeli ilçesi, Helaldi mahalle/köyü, Yalı (Düzler) sokak/mevkii, 40 kütük sayfa, 13 pafta, 40 parsel sayılarıdaki 2156 m² yüzölçümlü iki katlı kargir ev ve bahçe cinsindeki taşınmaz benim mülkümdür. Taşınmaz üzerinde iki adet bina bulunmaktadır. Ekli krokide gösterildiği üzere köşedeki mevcut binanın bitişiğinde 8x7,5 m. (sekiz x yedi buçuk metre) boyutlarındaki bu parçayı Niyazi oğlu K14’a, onun yanındaki 8x7,5 metre (sekiz x yedi buçuk metre) ebatındaki ikinci parçayı K12 kızı K15’a bırakıyorum. Her birine bırakılan alan 60 (altmış metre kare) m² olup, iki kişinin toplam alanı 120 m² (yüz yirmi metre kare)’dir. Bu bırakılan parçalar üzerinde diğer mirasçılarımın mahfuz hisse dahil olmak üzere hiçbir

kararında 120 m²’lik taşınmazın tamamını bırakışan bir kısmını mirasbırakanın sonradan bir karar vermesiyle mirasbırakanın önceki vasiyetinde kalan kısımlara ispat edilerek geçerlilik tanınması.

d. Her iki hâl tes

Bu iki hâl tesadüfî olarak zıtlık arz ettiği veya mirasbırakanın sonradan döndüğü kabul edildiği *posterior derogot* pahasıyla mirasbırakanın irade ettiği eş deyişle, ikinci vasiyetle ispatla mükelleftir. Vasiyet dışı unsurlarla ifası mümkünse uy-

hakları bulunmayacağından vasiyetnamesine yer verdiği g

¹⁶⁰ Azra Arkan Serim, “Yeni Yasa ile 3003 <www.legalb...> Erişim Tarihi 25.10.2023. *mentar Band III Das...* İnan/Ertaş/Albaş, s. 199; 207; “Yasa burada er... tür.” (Kılıçoğlu, s. 128) altına alan talihsiz bir mak yerine birbirini gerektirdiği yönünde ay olarak Fransız ve Alman iki vasiyetnamenin de nesisi Bkz. İmre/Erman, yönünde bkz. Çabri, s. 128. *mayacak nitelikte olma...* rinde bir tasarrufta b... E. 2013/7594 K. 2013/...

¹⁶¹ Piconi, s. 85.

¹⁶² İmre/Erman, s. 105;

¹⁶³ Oğuzman, s. 207-208.

¹⁶⁴ Dural/Öğüz, s. 114.

4. Vasiyetten Dönmeden Dönme

Vasiyetname ölüme bağlı tek taraflı bir hukukî işlem olduğu için dönülmüş bir vasiyetten sonraki bir vasiyetle dönmek mümkündür.¹⁶⁵ “Dönmeden dönme kanunda öngörülen vasiyetname şekillerinden biriyle yapıldığında, acaba dönülen tasarruf dirilir mi yoksa yasal mirasçılık mı devreye girer?” sorusunun cevabı tartışmalıdır.¹⁶⁶

İsviçre Federal Mahkemesine göre şüphe hâlinde yasal mirasçılığın devreye girdiği kabul edilmelidir.¹⁶⁷ Yargıtay da bir kararında mirasbırakanın vasiyetinden dönmeden dönmesi hâlinde mirasbırakanın iradesinin yasal mirasçılık rejimine dönmek yönünde olduğu sonucuna varmıştır.¹⁶⁸ Doktrinde Dural/Öğüz de aynı kanaati paylaşmaktadır.¹⁶⁹ Doktrindeki aksi yöndeki görüşe göre ise şüphe hâlinde ilk vasiyetnamenin ihya edildiği kabul edilmelidir.¹⁷⁰ Türk hukukundaki hâkim görüşe göre burada hakimin üç nüshayı da bir arada değerlendirerek mirasbırakanın iradesi beyanlarına uygun düşecek şekilde mana ve kapsamı tayin etmesi gerekmektedir.¹⁷¹ Mirasbırakan, ilk vasiyetnamesini ihya etmeyi veya buna engel olmayı istemiş ya da işi yoruma bırakmış olabilir.¹⁷² Burada mirasbırakanı ikinci vasiyetinden dönmeye sevk eden nedenler dikkate alınmalıdır.¹⁷³

Doktrindeki bir görüş, mirasbırakanın sonuncu vasiyetinde dönme haricinde herhangi başka bir tasarruf bulunmuyorsa mirasbırakanın ikinci vasiyetinden dönerek ilk vasiyetinin hüküm ifade etmesini istediği yönünde

¹⁶⁵ İşgüzar/Demir/Yılmaz, s. 52.

¹⁶⁶ Eren/Yücer Aktürk, s. 132; Dural/Öğüz, s. 110; Serozan/Engin, s. 325; Görüşler hakkında detaylı bilgi için bkz. Bağcı, s. 309-319.

¹⁶⁷ Eren/Yücer Aktürk, s. 132.

¹⁶⁸ Yarg. 2. HD. E. 2003/601 K. 2003/3742 T. 18.03.2003. <www.legalbank.net> Erişim Tarihi 11.10.2022.

¹⁶⁹ Dural/Öğüz, s. 111.

¹⁷⁰ Serozan/Engin, s. 326; İnan/Ertas/Albaş, s. 198; Gönensay/Birsan, s. 116; Escher, s. 353; Picenoni, s. 81; Kersjes, s. 17; Ergüne, s. 177; Belgesay, s. 77; İşgüzar/Demir/Yılmaz, s. 52.

¹⁷¹ Öztrak, s. 96; Oğuzman, s. 204; Çabri, s. 668; Zafer Kahraman, “Önceki Vasiyetnamenin Geri Alınması Beyanı İçeren İkinci Vasiyetnamenin Sonradan Üçüncü Bir Vasiyetname İle Geri Alınması”, *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, (6)4, 2015, s. 951; Ergüne, s. 176; Öztan, s. 210; İşgüzar/Demir/Yılmaz, s. 54.

¹⁷² Şener, s. 98.

¹⁷³ Önen, s. 50.

görüş beyan etmekte anlamda bir dönme anlamda bir değişik mirasçılık lehine ol

Eğer sonraki dönme dışında baş vasiyeti hükümsüz sonucuna varılır.¹⁷⁶ dönme yani, mi mirasçı atamış veya dönmeyi ortadan k gelir.¹⁷⁷

SONUÇ

Bu çalışmada vasiyetten dönmede Çalışmamızla vardi

1. Roma ve vasiyetin tanındığı tasarruflar vasiyetna

2. Vasiyet Rom görülmüştür. İslâm olmakla birlikte bas

3. Roma ve kılınmıştır. İslâm değildir. Bu farklı, mümkündür. Roma mirasbırakanın ağz edilemeyeceğinden iradesinde netlik sa

¹⁷⁴ Önen, s. 46; Oğuzma

¹⁷⁵ Eren/Yücer Aktürk, s.

¹⁷⁶ Ergüne, s. 177; Oğuz dönme karinesinin de leceğini ifade etmekte

¹⁷⁷ Eren/Yücer Aktürk, s.

muamelat ve tasarrufatı şekle tabi tutmama eğiliminin yanı sıra, vasiyetin toplumsal yardımlaşma ve dini açıdan teşvik edilmesi gibi gerekçelerle vasiyetin sıkı şekil şartlarına tabi tutulmayarak vasiyette bulunmanın önünün açılmasının hedeflendiği ifade edilebilir.

4. Roma ve İslâm hukuklarında mirasçılar lehine vasiyet yapılması kabul görmezken, Türk hukukunda bu mümkündür.

5. Roma, İslâm ve Türk hukuklarında vasiyet bir ölüme bağlı tasarruf olduğu ve hükümlerini mirasbırakanın ölümü anında doğurduğu dikkate alınarak vasiyetten dönmenin mümkün olduğu kabul edilmiştir. İslâm hukukunda baskın kanaate göre vasiyetin bir akit olarak görülmesi dikkate alınarak vasiyetten dönmenin İslâm hukukunda mümkün olmadığına dair bir şüphe ilk etapta hatıra gelebilir. Ancak İslâm hukukunda akitlerin lazım (bağlayıcı) ve gayri lazım (bağlayıcı olmayan) şeklindeki ayrımı bağlamında vasiyet gayri lazım bir akit olduğu için vasiyetten dönülebilmektedir.

6. Vasiyetten dönme şekilleri bakımından Roma hukukunun daha katı bir tutum benimsediği söylenebilir. Çünkü mühürlerin bozulması, tabletin karalanması gibi hususlar İslâm ve Türk hukuklarında birer zımni dönme beyanı olarak kabul edilmişken Roma’da aksi yönde bir tavır geliştirildiği görülmektedir. Roma hukukunda vasiyet yapma gibi vasiyetten dönmenin de şekle tabi tutulması bu görüşü destekleyen başka bir husustur. Vasiyetten dönme şekillerinde İslâm ve Türk hukuklarında açık veya örtülü bir şekilde vasiyetten dönülebildiği görülmüştür. Roma hukukunda da açık bir şekilde geçmemekle birlikte benzer bir tutum zaman içerisinde gelişmiştir.

7. Vasiyetten dönme hâlinde gündeme gelen yorum sürecine ilişkin olarak her bir hukukun farklı bir yaklaşım tarzı benimsediği görülmektedir. Roma hukukunda iki farklı vasiyet varsa otomatik bir şekilde ilkinin geçersiz olduğu sonucuna varılmaktadır. İslâm hukukunda her iki vasiyetin de bir arada yaşatılması prensibi benimsenmiştir. Türk hukukunda ise menşe İsviçre hukukuyla paralel biçimde dönme karinesi benimsenmiştir. Dönme karinesinde Roma hukukundaki kadar katı bir tutumda olmaksızın iki vasiyeti karşılaştırarak birbirlerini tamamlamayanlardan dönüldüğü sonucuna varılmaktadır.

8. Vasiyetten dönmeden dönme bakımından Roma, İslâm ve Türk hukuklarında yine ölüme bağlı tasarruf serbestisi çerçevesinde bunun mümkün olduğu görülmektedir. Öte yandan vasiyetten dönmeden dönmenin sonucu hakkında bu hukukların farklı yaklaşımlara sahip olduğu belirtilebilir.

Vasiyetten dönmede çıkan sonuç yasal mirasçılara göre yaklaşımından çıkarılarak hukukunda konuyla ilgili ilk vasiyetin ihya edilebilir hükümlerine dönmesi bulunmaktadır. Bu ve vasiyet dışı olgular iradesinin hangi yönde

KAYNAKÇA

- Akgündüz A, *İslâm ve Osmanlı Hukûku Külliyyâtı Özel Hukuk-II (Miras-Borçlar-Eşya-Ticâret ve Devletler Hususi Hukuku) Üçüncü Cild*, OSAV Yayınları, 2012.
- Aktan H, *Mukayeseli İslâm Miras Hukuku*, 2. Baskı, Işık Akademi Yayınları, 2008.
- Albayrak A, *İslam Hukukunda Vasiyet*, Bozok Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2017.
- Ali Efendi Ş Ç, *Fetâvâ-yı Ali Efendi*, 1. Basım, İSAR Yayınları, 2021.
- Antalya O G, *Miras Hukuku*, 4. Baskı, Seçkin Yayıncılık, 2019.
- Arı A, “Vasiyet” C. 42, TDV Diyanet İslam Ansiklopedisi, 2012.
- Arkan Serim A, “Vasiyetnameden Dönme”, *Legal Hukuk Dergisi*, (14)162, 2016, s. 2993-3003.
- Armağan S, “İslâm Dininde Sosyal Güvenliğin Temel Müesseseleri”, *İslam Hukuku Araştırmaları Dergisi*, 14, 2009, s. 67-84.
- Avcı M, *Türk Hukuk Tarihi*, 9. Bası, Atlas Akademi, 2020.
- Ayan M, *Miras Hukuku*, 9. Baskı, Seçkin Yayıncılık, 2016.
- Aydın M A, *İslam ve Osmanlı Hukuku Araştırmaları*, İz Yayıncılık, 1996.
- Ayiter N, *Miras Hukuku*, 2. Baskı, Sevinç Matbaası, 1971.
- Bâcî E, *el-Muntekâ Şerhu'l-Muvaṭṭâ*, I-VII Cilt, Maṭba'atu's-Sa'âde, 1914.
- Bağcı Ö, *Vasiyetnamenin Geri Alınması*, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi, 2012.
- Baygın C, “Ölüme Bağlı Tasarruflarda Yorum”, *AÜEHFD*, (4)1-2, 2000, s. 567-594.
- Baytan E, *İslâm'da Vasiyyet*, Felâh Kitabevi, t.y.
- Belgesay M R, *Türk Kanunu Medenisi Şerhi*, 2. Bası, Arkadaş Matbaası, 1933.
- Berki A H, *Miras ve Tatbikat*, 2. Baskı, Türkiye Matbaacılık ve Gazetecilik, 1951. (Tatbikat)
- Berki A H, *Vasiyyet ve Ölüme Bağlı Tasarruflar*, 1. Baskı, Ege Matbaası, 1961. (Ölüme Bağlı Tasarruflar)

- Berki Ş, “Romada İslâm Miras Hukuku)
- Berki Ş, “Türk Hukuku)
- Bilmen Ö N, *Hukuk ve Yayınevi*
- Celidi S M, *Ahkâmü'l-İslâm*
- Cin H / Akgündüz A, 1996.
- Cuveynî E, *Nihâyetü'l-Hak*
- Çabri S, *Miras Hukuku*
- Çeker O, *İslâm Hukuku*
- Dalamanlı L, *Miras Hukuku*
- Demir Ş, “Ölüme Bağlı Tasarruflar
- Di Marzo S, *Roma Hukuku*
- Dural M / Ögüz T, *Kitabevi*, 2019.
- Ekinci E B, *İslâm Hukuku*
- Ekinci E B, “İslâm Hukuku Fakültesi
- Erdoğan M, *Fıkıh ve İslâm Hukuku*
- Eren F / Yücer Aktü
- Ergüne M S, *Vasiyyet*
- Escher A, *Medeni Hukuk*
- Gençcan Ö U, *Vasiyyet*

- Gönensay S / Birsen K, *Miras Hukuku*, 2. Bası, Ahmed Said Matbaası, 1963.
- Gümüş Böke E, *İslâm Hukukunda Tek Taraflı Hukukî İşlemler*, 1. Baskı, Ensar Neşriyat, 2013.
- Günal N, “Roma Miras Hukuku’na Genel Bir Bakış ve Vasiyet Yolu ile Miras”, *AÜHFD*, (44)1, 1995, s. 425-442.
- Günay E, “Vasiyetten Dönme”, *Terazi Hukuk Dergisi*, (15)162, 2020, s. 314-319.
- Hatemi H, *Miras Hukuku*, 8. Bası, On İki Levha Yayınları, 2018.
- Honig R, *Roma Hukuku*, çev. Şemseddin Talip, 2. Tabı, Matbaai Ebüzziya, 1938.
- Iustinianus, *Institutiones*, çev. Ziya Umur, Fakülteler Matbaası, 1968.
- İbn Hacer el-Heytemî E, *Tuhfetü'l-Muhtâc fî Şerhi'l-Minhâc*, el-Mektebetü't-Ticâriyye, 1983.
- İbnu'l-Humâm K, *Fethu'l-Kadîr*, Dâru'l-Fikr, t.y.
- İmre Z / Erman H, *Miras Hukuku*, 14. Basım, Der Yayınları, 2018.
- İnan A N / Şeref E / Albaş H, *Türk Medeni Hukuku Miras Hukuku*, 10. Baskı, Seçkin Yayıncılık, 2019.
- İşgüzar H / Demir M / Yılmaz S, *Miras Hukuku*, 1. Baskı, Yetkin Yayınları, 2019.
- Kahraman Z, “Önceki Vasiyetnamenin Geri Alınması Beyanı İçeren İkinci Vasiyetnamenin Sonradan Üçüncü Bir Vasiyetname İle Geri Alınması”, *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, (6)4, 2015, s. 945-964.
- Kahveci N / Demir H / Alpaslan A / Algül A / Buğda A / Kıyık M H / Üzeyir K / Yılmaz İ, *İslam Hukuku (Şahıs-Aile-Miras) 2. Cilt*, 1. Baskı, Hikmetevi Yayınları, 2021.
- Kartal D B, “Vasiyetnamenin Geri Alınması”, *TAAD*, 34, 2018, s. 317-339.
- Kayak S, “Roma Hukukunda Vasiyetname Şekilleri”, *MÜHF-HAD*, (27)1, 2021, s. 543-565.
- Kersjes B W, *Der Widerruf von Testamenten*, Paul Kerschgens, 1935.
- Kılıçoğlu A M, *Miras Hukuku*, 10. Bası, Turhan Kitabevi, 2019.
- Koca Ö, *Roma Hukuku'nda ve Türk Hukuku'nda Ölüme Bağlı Tasarruflar*, 1.

- Baskı, Yetkin
- Koçak M, *İslâm Va*
- Koschaker P / Ayit
- Hukukunun A*
- Küçükgüngör E, R
- Yayınları, 20
- Merğînânî E, *el-H*
- 'Arabî, t.y.
- Meydânî A, *el-Lüba*
- Oğuzman M K, *Mi*
- Olgaç F, *Resmî Vasi*
2021. (Furka
- Olgaç S, *Medenî Ka*
- Önen S, *De La Re*
- 1941.
- Özdirek R, *İslâm H*
- Özkan H, *Türk Me*
- 2017.
- Öztan B, *Miras Hu*
- Öztrak İ, *Tek Tara*
- Ziyat*, Sevinç
- Picenoni V, *Die Au*
- Verlag Ag. Z
- Ruhi C / Ruhi A
- Yayıncılık, 2
- Schacht J, *İslam H*
- Baskı, Otto Y
- Serozan R / Engin I
- Şâban Z / Gundu
- İslâmiyye*, 2.

- Şemseddin M C, *el-Vasiyye ve ahkâmuha fi'l-fikhi'l-İslâmî*, 2. Baskı, Dârü't-Teâruf li'l-Matbuât, 1985.
- Şener E, *Eski ve Yeni Miras Hukuku (Şerh)*, Seçkin Kitabevi, 1988.
- Şener E, *Vasiyet Hukuku*, Seçkin Yayınevi, 1995.
- Şerif M İ, *Fi ahkâmi't-terikât: el-mîrâs ve'l-vasiyye: dirâse mukârene*, 2. Baskı, Darü's-Sekafeti'l-Arabiyye, 1998.
- Şirbînî Ş, *Muğnî'l-Muhtâc ilâ Ma'rifeti Me'ânî Elfâzi'l-Minhâc*, Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, 1994.
- Tuor P, *Berner Kommentar Band III Das Erbrecht*, Verlag Stampfli & Cie, 1964.
- Umur Z, *Roma Hukuku Ders Notları*, 2. Basım, Beta Basım, 2010. (Ders Notları)
- Umur Z, *Roma Hukuku Lügatı*, Fakülteler Matbaası, 1975. (Lügat)
- Umur Z, “Roma Miras Hukukunun Ana Hatları”, *İÜHFM* (31)1-4, 1965, s. 159-195. (Ana Hatlar)
- Üçok C / Mumcu A, *Türk Hukuk Tarihi*, 5. Bası, Savaş Yayınları, 1985.
- Velidedeoğlu H V, *Medenî Hukuk*, Gün Matbaası, 1969.
- Yılmaz S, *Medeni Hukuk Cilt IV Miras Hukuku*, 1. Baskı, Yetkin Yayınları, 2022.
- Zerka M A, *Çağdaş Yaklaşımla İslam Hukuku Cilt 1*, çev. Servet Armağan, Timaş Yayınları, 1993.
- Zuhaylî V, *İslâm Fıkhi Ansiklopedisi*, 2. Baskı, Risale Yayınları, 1992.